וי"ו ד'וְשׁוֹפְטֶיךָ" דָּרֵישׁ ר' יְהוּדָה לְמִנְיָינָא, לְהָבִיא עוֹד שְׁנַיִם. בַּעֲלִיל לָעִיר. בִּמְגוּלֶּה וּפְשׁוּט שֶׁאֵין עִיר קְרוּבָה כָּזוֹ. מַתְנִי'. דְּלָא קָנֵי מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל – דְּלָא כְּר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה. תֶּמְשָׁה, אִי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן שְׁלֹשָׁה, וְלָא בָּעֵי כּוּלָּהּ סַנְהֶדְרִין. מִצָּאן זָקֵן מַמְרֵא. לְכ"ל תורה אור

וי"ו לָא מַשְׁמַע לֵיהּ (מאי קָאָמַר רַחֲמָנָא – הַמְיוּחָדִין שֶׁבְּשׁוֹפְטֶיךָ). אֶלָּא מֵעַתָּה "וְיָצְאוּ" שְׁנַיִם "וּמָדְדוּ" שְׁנַיִם – לְר' יְהוּדָה הֲרֵי כָּאן תִּשְׁעָה, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן הֲרֵי כָּאן שִׁבְעָה! הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתַנְיָא: *"וְיָצְאוּ" – אֵהֵן וְלֹא שְׁלוּחֵיהֶן, "וּמָדְדוּ" – בְּשֶׁאֵפִי' נִמְצָא בַּעֲלִיל לָעִיר הָיוּ מוֹדְדִין, שֶׁמִּצְוָה לַעֲסוֹק בִּמְדִידָה. מַתְנִיתִין דְּלָא כְּר"א בֶּן יַעֲקֹב. דְּתַנְיָא, *ר' אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: "וְזִקְנֶיךָ" – זוֹ סַנְהֶדְרִין, "שׁוֹפְטֶיךָ" – זֶה מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל; מֶלֶךְ – דִּכְתִיב: °"מֶלֶךְ בְּמִשְׁפָּט יַעֲמִיד אָרֶץ", כֹּהֵן גָּדוֹל – דִּכְתִיב: °"וּבָאתָ אֶל הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם וְאֶל הַשּׁוֹפֵט אֲשֶׁר יִהְיֶה" וגו'. אִיבַּעְיָא לְהוּ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב בְּמֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל הוּא דְּפָלֵיג, אֲבָל בְּסַנְהֶדְרִי – אִי כְּרַבִּי יְהוּדָה אִי כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן סְבִירָא לֵיהּ, אוֹ דִּלְמָא בְּסַנְהֶדְרִי נַמִּי פָּלֵיג – עַד דְּאִיבָּא כּוּלָּהּ סַנְהֶדְרִי? אָמַר רַב יוֹסֵף: ת"ש, *מִצָּאן זָקֵן מַמְרֵא אַבִּי פַּגֵּי וְהַמְּרָה עֲלֵיהֶן, יָכוֹל תְּהֵא הַמְּרָאָתוֹ הַמְּרָאָה – תַּלְמוּד לוֹמַר: °"וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ אֶל הַמָּקוֹם", גְּמַלְמֵד שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם. דִּנְפוּק כַּמָּה? אִילֵימָא דִּנְפוּק מִקְצָתָן – דִּלְמָא הָנָךְ דְּאִיבָּא גַּוָּאֵי כְּוָתֵיהּ סְבִירָא לְהוּ! אֶלָּא פְּשִׁיטָא – דִּנְפוּק כּוּלְּהוּ, וְלִמְאִי? אִי לְדִבְרֵי הָרְשׁוּת – מִי מָצוּ נָפְקִי? וְהָכְתִיב: °"שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר אַל יֶחְסַר הַמֶּזֶג", דְּשָׁאִם נִצְרַךְ אֶחָד מֵהֶם לָצֵאת, אִם יֵשׁ שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה כְּנֶגֶד סַנְהֶדְרֵי קְטַנָּה – יוֹצֵא, וְאִם לָאו – אֵינוֹ יוֹצֵא! אֶלָּא פְּשִׁיטָא – לְדִבְרֵי מִצְוָה, לְמַאי – לָאו לְמִדְיַדַּת עֶגְלָה, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הִיא? א"ל אַבַּיֵי: לָא, דִּלְמָא לְהוֹסִיף עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת. *כְּדִתְנַן: הֵאין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא בְּבֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. תַּנְיָא כְּוָתֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף: מִצָּאן אַבִּית פַּגֵּי וְהַמְּרָה עֲלֵיהֶן, כְּגוֹן שֶׁיָּצְאוּ לְמִדְיַדַּת עֶגְלָה אוֹ לְהוֹסִיף עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת, יָכוֹל תְּהֵא הַמְּרָאָתוֹ הַמְּרָאָה – ת"ל: "וְקַמְתָּ וְעָלִיתָ", מְלַמֵּד שֶׁהַמָּקוֹם גּוֹרֵם.§ "נִמְצָא טָמוּן בְּגַל אוֹ תָּלוּי בְּאִילָן".§ לֵימָא מַתְנִיתִין ר' יְהוּדָה הִיא וְלָא רַבָּנַן. דְּתַנְיָא: °"וְשָׁכַחְתָּ עוֹמֶר בַּשָּׂדֶה" – פְּרָט לְטָמוּן, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחַכ"א: "בַּשָּׂדֶה" – יוֹלְרַבּוֹת אֶת הַטָּמוּן? אָמַר רַב: אֲפִי' תֵּימָא רַבָּנַן, יוֹהָכָא מַעֲנְיֵינֵיהּ דִּקְרָא, הָתָם מַעֲנְיֵינֵיהּ דִּקְרָא. (ז) דִּכְתִיב: °"כִּי יִמָּצֵא חָלָל" – הֵיכָא דְּמִשְׁתַּכַּח, "בָּאֲדָמָה" – פְּרָט לְטָמוּן. וְהָתָם מַעֲנְיֵינֵיהּ דִּקְרָא, דִּכְתִיב: °"כִּי תִקְצוֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עוֹמֶר", שִׁכְחָה דּוּמְיָא דְּקָצִיר, מַה קָּצִיר בְּגָלוּי – אַף שִׁכְחָה בְּגָלוּי, כָּתַב רַחֲמָנָא "בַּשָּׂדֶה" – לְרַבּוֹת אֶת הַטָּמוּן. לְרַבִּי יְהוּדָה נַמִּי תֵּיפּוֹק לֵיהּ מִשִّכְחָה דּוּמְיָא דְּקָצִיר! אִין הָכִי נַמִּי. וְאֶלָּא "בַּשָּׂדֶה" לָמָּה לִי? מִיבָּעֵי לֵיהּ יוֹלְרַבּוֹת שִׁכְחַת קָמָה. וְרַבָּנַן, שִׁכְחַת קָמָה מְנָא לְהוּ? נְפָקָא לְהוּ מִ"כִּי תִקְצוֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ". (ז) וְר' יְהוּדָה – מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי אַבָּהוּ אָמַר ר' אֶלְעָזָר. דְּאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ אָמַר ר"א: חפְּרָט לְשֶׁצָּפוּ עוֹמְרִין לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ. וְרַבָּנַן – מִ"בְּשָׂדֶה" "בְּשָׂדֶךָ". וְר' יְהוּדָה – "בַּשָּׂדֶה" "בְּשָׂדֶךָ" לָא מַשְׁמַע לֵיהּ. בָּעֵי ר' יִרְמְיָה: *צָפוּ עוֹמְרִין לְתוֹךְ שָׂדֶהוּ מַהוּ? אֲוִיר שָׂדֶה כְּשָׂדֶה דָּמֵי, אוֹ לָאו כְּשָׂדֶה דָּמֵי? א"ל רַב כָּהֲנָא לְרַב פַּפִּי, וְאָמְרִי לַהּ רַב כָּהֲנָא לְרַב זְבִיד: תִּפְשׁוֹט לֵיהּ מִדְּרַבִּי אַבָּהוּ א"ר אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: פְּרָט לְשֶׁצָּפוּ עוֹמְרִין לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ, דַּחֲבֵירוֹ – אִין, יחלְתוֹךְ שָׂדֶהוּ – לָא. וְלִיטַעֲמִיךְ לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ, צָפוּ – אִין, מוּנָּחִין – לָא? וְהָא בָּעֵינַן "בְּשָׂדֶךָ" וְלֵיכָּא! אֶלָּא, לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ – וַאֲפִילּוּ מוּנָּחִין, וְהַאי דְּקָאָמַר צָפוּ – דְּלָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ אֶלָּא בְּצָפוּ. תָּא שְׁמַע: *עוֹמֶר שֶׁהֶחֱזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר, וְהִנִּיחוֹ עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ, וּשְׁכָחוֹ – הַתַּחְתּוֹן שִׁכְחָה, וְהָעֶלְיוֹן אֵינוֹ שִׁכְחָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: שְׁנֵיהֶם אֵינָן שִׁכְחָה, הַתַּחְתּוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָמוּן, וְהָעֶלְיוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף. עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי אֶלָּא בְּתַחְתּוֹן, אֲבָל בְּעֶלְיוֹן – דִּבְרֵי הַכֹּל לָא הֲוַאי שִׁכְחָה! שָׁאנֵי הָתָם, כֵּיוָן דְּאַחֲזִיק בֵּיהּ – זָכָה בֵּיהּ. אִי הָכִי, מַאי אִירְיָא עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ? אֲפִילּוּ בַּשָּׂדֶה נַמִּי! אִין הָכִי נַמִּי, וְהַאי דְּקָתָנֵי עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ – מִשּׁוּם תַּחְתּוֹן. וְהָא מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף קָאָמַר! אֵימָא: מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּצָף. אָמַר אַבַּיֵי: *חֲרִינִי כְּבֶן עַזַּאי בְּשׁוּקֵי טִבְרְיָא. אֲמַר לֵיהּ הַהוּא מִדְּרַבָּנַן לְאַבַּיֵי: שְׁנֵי חֲלָלִים זֶה עַל גַּבֵּי זֶה, מֵהֵיכָן הוּא מוֹדֵד? מִין בְּמִינוֹ הֲוֵי טָמוּן, וּמִין בְּמִינוֹ לָא הֲוֵי צָף, יומֵעֶלְיוֹן מוֹדֵד. אוֹ דִּלְמָא מִין בְּמִינוֹ הֲוֵי צָף, וּמִין בְּמִינוֹ לָא הֲוֵי טָמוּן, וּמִתַּחְתּוֹן מוֹדֵד. אוֹ דִּלְמָא מִין בְּמִינוֹ הֲוֵי טָמוּן, וּמִין בְּמִינוֹ הֲוֵי צָף, וְלָא מִתַּחְתּוֹן מוֹדֵד וְלָא מֵעֶלְיוֹן מוֹדֵד? א"ל:

תְּנִיתוּהָ

ס"ח ל"ג

[סנהדרין יח: כל הענין]

מקלי כט דכריס יח

ס"ס

ס"ר ז

שבועות יא. סנהדרין כ. יז:

דכריס כד

ס"ס כלל
ס"ס כל

[גי' ערוך עפו וכ"ה בכ"מ הל' מ"ע הל"ה]

[תוספתא פאה פ"ג ע"ס]

[עירובין כט: קידושין כ. ערכין ל:]

ז דַּהֲדַר רַגְלֵיהּ. לְשִׁכְחַת קָמָה. שֶׁאִם שָׁכַח זַיִת אַחַת לְקָטוֹר – קָחֵי עֲלָהּ בְּ"לֹא תָשׁוּב לְקַחְתּוֹ". וְכִי מַשְׁמַע: וְשָׁכַחְתָּ עוֹמֶר, אוֹ וְשָׁכַחְתָּ בַּשָּׂדֶה. נָפְקָא לְהוּ. מִ"בְּשָׂדְךָ וְשָׁכַחְתָּ", קָרֵי בֵּיהּ שֶׁשָּׁכַח אֶת קַיָּמָא שָׁדֵהוּ. שֶׁצָּפוּ עוֹמְרִין לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ. שֶׁנִּשְׁכַּח כְּרוּחַ וְהַרִימָהּ אֶת הָעוֹמְרִין מִן הָעֶלְיוֹן וְהִפִּיפָן לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ וּשְׁכָחָן, דְּלָא מִיקְרֵי "בְּשָׂדְךָ" בְּקָמוּר שֶׁאֵינָן שָׁלוּ – נָפְקָא מִ"בְּשָׂדְךָ" וְלֹא קָרוּי שִׁכְחָה. מִיעוּטָא דִּשְׁדֵה חֲבֵירוֹ נָפְקָא לְהוּ מִדַּהֲוָה לֵיהּ לְמִכְתַּב "כִּי תִקְצוֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶה וְשָׁכַחְתָּ" וּכְתִיב "בְּשָׂדְךָ". צָפוּ עוֹמְרִין לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ. (ג) שָׁכְחוּ מוּטָלִים עַל גַּבֵּי חֵגֶן אוֹ עַמּוּד, אוֹ זוֹ עַל זוֹ. פְּרָט לְשֶׁצָּפוּ. וְקָא סָלְקָא דַּעְתָּךְ צָפוּ מַמָּשׁ, עַל גַּבֵּי חֵגֶן אוֹ עַל גַּבֵּי עַמּוּד. וְלִיטַעֲמִיךְ לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ. צָפוּ עַל גַּבֵּי חֵגֶן הוּא דְּמִעִיט, אֲבָל מוּנָּחִים – לֹא מִעִיט וְהָא "בְּשָׂדְךָ" כְּתִיבוּ חֲבֵירוֹ. וְהָא קָמַר לְהוּ דְּלָא מִיעוּטָא הוּא, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּלָא מִיקְרֵי שִׁכְחָה. וְהָתָם מַעֲנְיֵינֵיהּ דִּקְרָא, דִּכְתִיב: °"כִּי תִקְצוֹר קְצִירְךָ בְּשָׂדֶךָ וְשָׁכַחְתָּ עוֹמֶר" – הֵיכָא דְּמִשְׁתַּכַּח, "בַּשָּׂדֶה" "בְּשָׂדְךָ" לָא מַשְׁמַע לֵיהּ. בָּעֵי ר' יִרְמְיָה: *צָפוּ עוֹמְרִין לְתוֹךְ שָׂדֶהוּ מַהוּ? אֲוִיר שָׂדֶה כְּשָׂדֶה דָּמֵי, אוֹ לָאו כְּשָׂדֶה דָּמֵי? א"ל רַב כָּהֲנָא לְרַב פַּפִּי, וְאָמְרִי לַהּ רַב כָּהֲנָא לְרַב זְבִיד: תִּפְשׁוֹט לֵיהּ מִדְּרַבִּי אַבָּהוּ א"ר אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: פְּרָט לְשֶׁצָּפוּ עוֹמְרִין לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ, דַּחֲבֵירוֹ – אִין, יחלְתוֹךְ שָׂדֶהוּ – לָא? וְהָא בָּעֵינַן "בְּשָׂדְךָ" וְלֵיכָּא! אֶלָּא, לְתוֹךְ שָׂדֶה חֲבֵירוֹ – וַאֲפִילּוּ מוּנָּחִין, וְהַאי דְּקָאָמַר צָפוּ – דְּלָא מַשְׁכַּחַתְּ לַהּ אֶלָּא בְּצָפוּ. תָּא שְׁמַע: *עוֹמֶר שֶׁהֶחֱזִיק בּוֹ לְהוֹלִיכוֹ לָעִיר, וְהִנִּיחוֹ עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ, וּשְׁכָחוֹ – הַתַּחְתּוֹן שִׁכְחָה, וְהָעֶלְיוֹן אֵינוֹ שִׁכְחָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: שְׁנֵיהֶם אֵינָן שִׁכְחָה, הַתַּחְתּוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא טָמוּן, וְהָעֶלְיוֹן מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף. עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי אֶלָּא בְּתַחְתּוֹן, אֲבָל בְּעֶלְיוֹן – דִּבְרֵי הַכֹּל לָא הֲוַאי שִׁכְחָה! שָׁאנֵי הָתָם, כֵּיוָן דְּאַחֲזִיק בֵּיהּ – זָכָה בֵּיהּ. אִי הָכִי, מַאי אִירְיָא עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ? אֲפִילּוּ בַּשָּׂדֶה נַמִּי! אִין הָכִי נַמִּי, וְהַאי דְּקָתָנֵי עַל גַּבֵּי חֲבֵירוֹ – מִשּׁוּם תַּחְתּוֹן. וְהָא מִפְּנֵי שֶׁהוּא צָף קָאָמַר! אֵימָא: מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּצָף. אָמַר אַבַּיֵי: *חֲרִינִי כְּבֶן עַזַּאי בְּשׁוּקֵי טִבְרְיָא. אֲמַר לֵיהּ הַהוּא מִדְּרַבָּנַן לְאַבַּיֵי: שְׁנֵי חֲלָלִים זֶה עַל גַּבֵּי זֶה, מֵהֵיכָן הוּא מוֹדֵד? מִין בְּמִינוֹ הֲוֵי טָמוּן, וּמִין בְּמִינוֹ לָא הֲוֵי צָף, יומֵעֶלְיוֹן מוֹדֵד. אוֹ דִּלְמָא מִין בְּמִינוֹ הֲוֵי צָף, וּמִין בְּמִינוֹ לָא הֲוֵי טָמוּן, וּמִתַּחְתּוֹן מוֹדֵד. אוֹ דִּלְמָא מִין בְּמִינוֹ הֲוֵי טָמוּן, וּמִין בְּמִינוֹ הֲוֵי צָף, וְלָא מִתַּחְתּוֹן מוֹדֵד וְלָא מֵעֶלְיוֹן מוֹדֵד? א"ל:

תְּנִיתוּהָ

א ב מיי' פ"ט מה"ל רוצח הלכה ח סמג עשין עח:
ג מיי' פ"ג מהלכות ממרים הלכה ה והל' ז סמג לאוין קסג:
ד מיי' פ"ג מהלכות סנהדרין הלכה ב:
ה מיי' פ"ו מה"ל בית הבחירה הלכה יח:
ו מיי' פ"ה מהלכות מתנות עניים הל' ח:
ז מיי' שם פ"ח הל' ו:
ח ט מיי' שם הלכה כ:
י מיי' שם הלכה ל ועי"ש:
יא ב מיי' פ"ט מה"ל רוצח הלכה יז:

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכא מעניינה דקתא דכתיב כי ימצא חלל כל היכא וכו' עומר בשדה שכחה דומיא דקציר: (ב) שם קציך בשדך ושכחת וכו' יהודה: (ג) רש"י ד"ה צפו עד' ר' יהודה: שדהו שמוטלין כל"ל ואיכא שהיו נמחק:

גליון הש"ם

גמ' ויאלו הן ולא שלומיכן. עיין יבמות דף קא ע"ב תל"ה וקלאו לו ובמרכין דף כ ע"א תל"ה קרבנו: שם הכא מעניינו דקתא. מכות דף ח ע"ב ערכין דף ל ע"ב:

תוספתא דמגילה פ"ב הל' ד

תוספתא דסוטה פ"ט הל' ד

תוספתא דסוטה פ"ט הל' ד

תוספתא דסוטה פ"ט